

Nuorisovaltuuston roolia kaupungin päätöksenteossa on vahvistettava

Nuoret ovat kaupungin tulevaisuus, ja heidän mielipiteidensä huomioon ottaminen päätöksenteossa on ensiarvoisen tärkeää. Nuorten osallistuminen päätöksentekoon edistää paitsi nuorten hyvinvointia myös kaupungin elinvoimaisuutta pitkällä aikavälillä. Nuorisovaltuusto on oiva kanava tähän, mutta sen vaikuttamismahdollisuuksissa on vielä varaa vahvistaa.

Nuorisovaltuuston asema on kirjattu lakiin. Kuntalain (410/2015) 26 § sekä nuorisolaki (1285/2016) velvoittavat kunnat asettamaan nuorille mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kunnallisten palvelujen suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. Lait edellyttävät myös, että kunnat luovat riittävät toimintaedellytykset nuorisovaltuustoille tai vastaaville nuorten vaikuttajaryhmille. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että vaikuttamisen kanavat toimisivat automaattisesti.

Valtakunnallisesti nuorisovaltuustojen vaikuttamismahdollisuuksissa on vaihtelua. Vuonna 2022 Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton tuottaman selvityksen mukaan 92 prosentilla vastaajien nuorisovaltuustoilla on oma budjetti, joka oli keskimäärin noin 4000€.

Nuorisovaltuuston edustajalla oli puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnanvaltuustossa 85 prosentista kunnista, joka osoittaa sen, kuinka keskeinen osa päätöksentekoa on paikka kunnanvaltuustossa. 22 prosentilla nuorisovaltuustoista on puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnanhallituksessa, mutta se on myös tehokas keino vaikuttaa valmistelussa. Usein paikan epäämisen syy liittyy salassapidettäviin asioihin mutta yhteisistä pelisäännöistä on silti mahdollista sopia: läsnäolo-oikeus voidaan rajata pois silloin, kun käsittelyssä on salassa pidettäviä tietoja, kuten jo tehdään lautakuntien osalta. Vuonna 2025 Ylen teettämän kyselyn mukaan 63 prosentilla nuorisovaltuustoista on suora aloiteoikeus, sekä muut tilastot ovat lähes samat liiton tuottaman selvityksen kanssa.

Myös Kuntaliitto pitää hallintosäätömallissaan kohdassa 94 nuorisovaltuuston edustajan puhe- ja läsnäolo-oikeutta sekä valtuustossa että muissa toimielimissä tarkoituksenmukaisena.

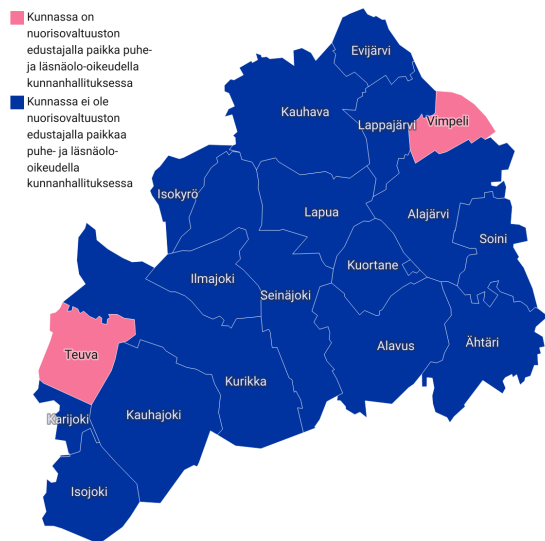
Osassa Etelä-Pohjanmaan kuntia mahdollisuuksia on ryhdytty systemaattisesti edistämään. Esimerkiksi **Kauhajoen nuorisovaltuusto** on tehnyt pitkäjänteistä työtä vaikuttamismahdollisuuksiensa eteen. Nuorisovaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja toimivat edustajina kaupunginvaltuuston kokouksissa. Lisäksi nuorisovaltuusto valitsee keskuudestaan edustajat ja varaedustajat lautakuntiin, kuten Lapuallakin toimitaan. Tämä osoittaa, kuinka nuorten edustus on integroitu Kauhajoen päätöksentekoon aina ylimmälle tasolle asti. **Kurikan nuorisovaltuusto** puolestaan on luonut sähköisen aloitelomakkeen, jonka kautta kuka tahansa kurikkalainen voi tehdä aloitteen nuorisovaltuustolle. Vaikka tämä ei ole suora aloiteoikeus valtuustolle, se madaltaa nuorille kynnystä vaikuttaa oman kuntansa asioihin. Nuorisovaltuusto käsittelee aloitteet kokouksissaan ja voi sen jälkeen viedä ne eteenpäin virallista reittiä. Kaupunkeja, joiden nuorisovaltuustolla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kaupunginvaltuustossa, ovat esimerkiksi **Seinäjoki, Alajärvi sekä Alavus**.

Nuorisovaltuuston edustajan oikeus osallistua kunnanvaltuustoon puheoikeudella

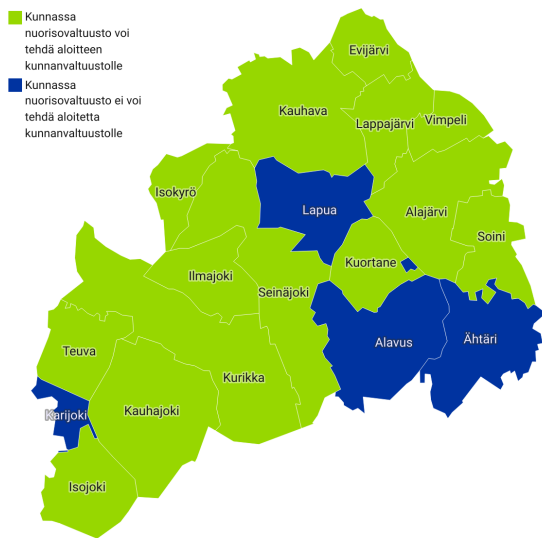
Kartan lähde: National Land Survey • Väline: Datawrapper

Nuorisovaltuuston edustajan oikeus osallistua kunnanhallituksen kokouksiin

Kartan lähde: National Land Survey • Väline: Datawrapper

Nuorisovaltuuston oikeus tehdä aloitteen kunnanvaltuustolle

Kartan lähde: National Land Survey • Väline: Datawrapper

Nuorisovaltuuston edustajan oikeus osallistua lautakuntiin

Kartan lähde: National Land Survey • Väline: Datawrapper

Vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen käytännössä

Jotta nuorisovaltuusto voi toimia tehokkaasti, sen tulee saada tietoa ja vaikuttaa päätöksentekoon jo varhaisessa vaiheessa. Tässä muutamia esimerkkejä konkreettisista parannuskeinoista, jotka ovat käytössä myös monissa muissa Suomen kunnissa. Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton (Nuva ry) suosituksen mukaisesti Lapuan nuorisovaltuusto esittää seuraavien edistysaskeleiden käyttöönoton harkintaa myös Lapuan kaupungissa:

1. **Lausuntopyyntöjen järjestelmällinen käyttö:** Nuorisovaltuustolle tulisi antaa säännöllisesti mahdollisuus antaa lausuntoja kaikista nuoria koskevista asioista, kuten koulutus- tai harrastuspalveluista tai kaupunkisuunnittelusta. Tämän tulisi olla automaattinen käytäntö, ei pelkkä pyynnöstä tapahtuva toimenpide. Esimerkiksi Vaasan nuorisovaltuusto antaa vuosittain kymmeniä lausuntoja eri lautakuntien ja virkamiesten pyynnöstä, mikä tekee heidän mielipiteistään aidosti osan päätöksenteon valmistelua.
2. **Aloiteoikeus:** Nuorisovaltuustolla tulisi olla virallinen aloiteoikeus kaupunginvaltuustolle. Tämä mahdollistaisi sen, että nuoret voivat itse nostaa esiin tärkeitä aiheita ja edistää niitä aktiivisesti. Aloiteoikeuden avulla nuorisovaltuusto voi saada asioita käsittelyyn, vaikka niitä ei olisi viranhaltijavalmistelussa mukana.
3. **Paikka kaupunginvaltuustossa:** Lapuan nuorisovaltuusto osallistuu jo aktiivisesti kaupungin lautakuntien toimintaan, sillä nuorisovaltuuston nimetyillä edustajilla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kaupungin lautakunnissa. Puhe- ja läsnäolo-oikeus kaupunginvaltuustossa toisi kuitenkin nuorten ääntä merkittävästi enemmän kuuluviin myös kaupungin korkeimmassa päättävässä elimessä. Nuorisovaltuuston edustajan läsnäolo- ja puheoikeus valtuuston kokouksessa olisi perusteltua siksi, että alle 18-vuotiailla ei ole äänioikeutta kuntavaaleissa eikä vaalikelpoisuutta, eivätkä he siten voi äänestää oman ikäryhmänsä edustajaa valtuustoon.

Lapuan kaupungin slogan ”**Vahvuutena välittäminen**” kiteyttää hyvin sen periaatteen, jonka tulisi ohjata myös päätöksentekoa nuorten asioissa. Välittäminen on tekoja, ei pelkkiä sanoja. Se on nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien aitoa tukemista ja kehittämistä, ei vain lakisääteisen minimin täyttämistä. Välittäminen on myös luottamusta siihen, että nuorilla on arvokasta sanottavaa, joka ansaitsee tulla kuulluksi. Nuorisovaltuusto ei ole pelkkä koulutusfoorumi nuorille, vaan se on olennainen osa kaupungin demokratiaa. Antamalla nuorisovaltuustolle aidot ja lakisääteiset vaikuttamisen mahdollisuudet, Lapuan kaupunki osoittaa luottamusta nuoriin ja rakentaa parempaa tulevaisuutta.

Vaikka Lapualla on ollut erinomainen alku nuorten osallisuuden rakentamisessa, sillä nuorisovaltuusto perustettiin varhain ja Lasten Parlamentti ensimmäisenä Etelä-Pohjanmaalla, on uudistaminen jäänyt puolitiehen. Hyvistä lähtökohdista huolimatta Lapuan nuorisovaltuuston asemaa ei ole systemaattisesti kehitetty vastaamaan nykyisiä odotuksia ja valtakunnallista kehitystä. Rakenteita ei ole päivitetty, eikä vaikuttamiskanavia ole vuosien varrella laajennettu samalla tavalla kuin monissa muissa kunnissa. Ilman aktiivisia uudistuksia aikainen edelläkävijyys ei riitä, vaan siitä muodostuu helposti kehityksen este, jos tilanteeseen ei enää uskalleta tarttua.